

УДК 378.22/351 (438)

Польський досвід державної атестації науково-педагогічних кадрів

І.О. ДЕГТЯРЬОВА

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпропетровськ, Україна
E-mail: irenkadnepr@ukr.net**Авторське резюме**

У статті подано ґрунтовний аналіз правового регулювання у сфері атестації науково-педагогічних кадрів у Республіці Польща з урахуванням найновіших законодавчих змін. Охарактеризовано архітектуру наукових ступенів і польську національну систему підготовки й атестації наукових і науково-педагогічних кадрів найвищої кваліфікації. Польща, як і Україна, має два наукові ступені: доктора (PhD) і доктора габілітованого (Dr.Hab.). Управління й регулювання у цій сфері здійснюють Міністерство науки та вищої освіти, Центральна комісія у справах ступенів і звань, вищі навчальні заклади університетського типу та наукові установи (їх структурні підрозділи, яким надано таке право). Ступінь доктора присуджується на інституційному рівні, ступінь доктора габілітованого – Центральною комісією разом з ученою радою університету. Детально розглянуто процедури та умови присудження ступенів доктора і доктора габілітованого в аспекті порівняння норм Закону «Про вчені ступені і звання» 2003 року та Закону «Про внесення змін до законів...» 2011 року. Крім того, стаття містить характеристику критеріїв, які беруться до уваги при наданні ліцензії академічному підрозділу університету або науковій установі на присвоєння ступеня доктора, розгляд габілітаційних справ, а також їх відповідальність. Звернено увагу на правила та зміни у вимогах до наукових публікацій для здобуття ступенів доктора і доктора габілітованого.

Ключові слова: державна атестація, закон, науковий ступінь, вчена рада, доктор наук, доктор габілітований, професор, Польща.

Polish experience of state academic certification of the teaching and research staff

I.O. DEHTIAROVA

The Oles Honchar Dnepropetrovsk national university, Dnepropetrovsk, Ukraine
E-mail: irenkadnepr@ukr.net**Abstract**

The article presents a detailed analysis of the legal regulation in the field of the academic certification (attestation) of the teaching and research staff in Poland taking into consideration the latest legislative amendments. The author provides the architecture of academic degrees and Polish national system of training and attestation of research and pedagogical staff of the highest qualification. Poland, like Ukraine, has got two academic degrees: Doctor (PhD) and Habilitated Doctor (Dr.Hab.). Management and regulation in this area are performed by the Ministry of Science and Higher Education and by the Central Commission for degrees and titles, as well as universities and research institutions (or their units who have been granted such permission). Doctor's degree is awarded at an institutional level; the degree of Habilitated Doctor is awarded by the Central Commission together with Academic Council of the University (or faculty). The paper reviewed the procedures and conditions for the award of degrees doctor and habilitated doctor both in terms of the Law «On the degrees and titles» (2003) and the Law «On Amendments to the Laws ...» (2011). In addition, the article contains a description of the criteria to be taken into account when granting licenses (permission) to academic unit of the university or research institution for awarding the PhD and degree of habilitated doctor, as well as reviewing habilitation thesis. The regulations and changes of requirements to scientific publications for PhD and habilitation are emphasized.

Keywords: state academic certification (attestation), regulation, academic degree, scientific council, doctor, habilitated doctor, professor, Poland.

Постановка проблеми. В Україні в умовах реформування вищої освіти і науки важливим постає питання забезпечення належного державного управління системою підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів. Перший заступник міністра освіти і науки Є.Суліма зауважив, що максимальне наближення вітчизняної моделі атестації науковців до кращих світових зразків з метою її входження

у світовий освітньо-науковий простір є однією зі стратегічних цілей удосконалення системи державної атестації науковців вищої кваліфікації [6]. У ході модернізації державного управління галуззю і реформування самої системи слід неодмінно враховувати позитивний досвід інших європейських країн, близьких за історико-культурним досвідом, зокрема Польщі, яка зуміла зберегти і двоступеневу систему (доктор і доктор

© І.О. Дегтярєва, 2013

габілітований), і побудувала державно-громадську модель управління атестацією наукових і науково-педагогічних кадрів.

Аналіз досліджень і публікацій. Польська проблематика, зокрема різні питання управління та реформування вищої освіти і науки Республіки Польща, часто ставала предметом наукових досліджень українських учених (Ф.Андрушкевич, І. Беганська, А. Василюк, А. Вишневський, Л. Гриневиц, Я.Гречка, О.Карпенко, М. Карпуленко, К. Корсак, Н.Ничкало, Л. Прокопенко, Ю. Соколович-Алтуніна, В. Щербаченко, Л. Юрчук та ін.) та численних польських науковців. Аналіз українських і зарубіжних традицій атестації науково-педагогічних кадрів здійснено у працях Я.Ганіткевича, С. Клепка, Л. Лобанової, В.Майбороди, В. Солощенко, А. Якушева та ін. Але питання державної атестації науково-педагогічних кадрів Польщі є досить складним і потребує окремого більш детального вивчення та ґрунтовного висвітлення.

Мета дослідження – проаналізувати правове регулювання атестації науково-педагогічних кадрів у Республіці Польща з урахуванням найновіших законодавчих змін, дати характеристику системі управління у сфері присудження наукових ступенів доктора та доктора габілітованого.

Виклад основного матеріалу. Як учасник Болонського процесу Польща має триступеневу систему вищої освіти: бакалавр, магістр, доктор. Але відповідно до традицій та чинного законодавства, у Польщі все-таки існує дворівнева модель наукових ступенів, що присуджуються з певної галузі науки чи мистецтва (гуманітарних наук): доктор (Doktor, Doktor sztuki – аналог українського ступеня кандидата наук), доктор габілітований (Doktor habilitowany, Doktor habilitowany sztuki, український відповідник – доктор наук).

Архітектуру наукових ступенів і вчених звань, механізми державного й громадського управління, повноваження спеціального органу визначають закони «Про наукові ступені і наукові звання та ступені і звання в мистецтві» від 14 березня 2003 р., «Про вищу освіту» від 27 липня 2005 р., «Про зміну закону – «Про вищу освіту», «Про наукові ступені і наукові звання та ступені і звання у галузі мистецтва» та деяких інших» від 18 березня 2011 р. [7-9].

Державне регулювання у сфері атестації науково-педагогічних кадрів покладено на Міністерство науки та вищої освіти і спеціально створену інституцію – Центральну комісію у справах ступенів і звань (Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytulow), діяльність якої регламентується Законом «Про наукові ступені...» 2003 р. та Статутом, затвердженим Головою Ради Міністрів (Прем'єр-міністром) Польщі

4 червня 2012 р. Стаття 33 Закону [7] визначає, що Центральна комісія діє при Голові Ради Міністрів (підпорядковується безпосередньо Прем'єр-міністру) і в межах своїх повноважень виконує функцію центрального органу виконавчої влади. Її основним завданням [7; 11] є експертиза й надання висновку щодо проектів нормативних актів, пов'язаних із присудженням наукових ступенів доктора і доктора габілітованого та вченого звання професора. Центральна комісія також проводить експертизу кандидатів на посаду «надзвичайного професора» (profesor nadzwyczajny), які не мають ступеня доктора габілітованого.

Голову Центральної комісії призначає Прем'єр-міністр з двох кандидатур, поданих Комісією (кандидати на посаду голови повинні бути членами Комісії). Адміністративне обслуговування Комісії здійснюють відповідні підрозділи Міністерства науки та вищої освіти та Бюро Центральної комісії. Каденція Комісії триває чотири роки і розпочинається з початку календарного року (ст. 34). Членом Комісії може бути громадянин Польщі, який має звання професора і не старший 70 років. Важливо, що не можна поєднувати функції члена Центральної комісії з посадами в інших державних або колегіальних органах науки та вищої освіти (наприклад, у Польській комісії акредитаційній, Головнім раді науки і вищої освіти), функціями ректора, проректора або декана у ВНЗ, проректора Польської академії наук або іншої наукової установи та ін. Кандидатів висувають ради тих інституційних одиниць (факультетів), які мають право присвоювати ступінь доктора. До складу Центральної комісії входить як мінімум по 3 представники від кожної галузі науки та мистецтв. Процедура виборів визначається розпорядженням Голови Ради Міністрів. Центральна комісія працює у форматі пленарних сесій або через свої органи: голову, президію та секції. У складі Комісії діють сім спеціалізованих секцій: гуманітарних і суспільних наук; економічних наук; біологічних, аграрних, лісотехнічних і ветеринарних наук; медичних наук; математичних, фізичних, хімічних і наук про Землю; технічних наук; секція мистецтв. Пленарні засідання скликаються як мінімум двічі за період каденції комісії.

Центральна комісія вносить пропозиції, а Прем'єр-міністр ухвалює рішення й приймає відповідні розпорядження стосовно адміністративної та фінансової діяльності Центральної комісії, умови оплати праці, відшкодування витрат на відрядження членів комісії та призначених рецензентів. Ухвали Центральної комісії стосовно присудження ступенів оприлюднюються в Урядовому віснику Польщі «Польський монітор».

Міністерство науки та вищої освіти після

консультацій із Центральною комісією визначає загальні процедури та умови підготовки й захисту докторських дисертацій, габілітації та надання звання професора (Ст. 31 Закону 2011 р. [9]), зокрема;

1) перелік документів, які повинен надати кандидат на здобуття наукового ступеня доктора, доктора габілітованого та претендент на звання професора;

2) форма анкети оцінки наукових досягнень в усіх галузях науки особи, яка претендує на звання професора;

3) склад і порядок діяльності комісій і груп, утворених вченою радою факультетів, що здійснюють підготовку докторів і мають право присуджувати ступені або розглядати питання надання звання професора;

4) можливість та умови повторного складання докторських іспитів;

5) перелік сертифікатів, що підтверджують знання іноземних мов;

6) спосіб представлення, оцінки докторських дисертацій та прийняття рішення про присудження ступеня доктора або доктора габілітованого;

7) обов'язкові елементи дипломів доктора та доктора габілітованого, при цьому докторський диплом видається на інституційному рівні і містить емблему вищого навчального закладу або іншої інституції, підписується ректором (або директором іншого підрозділу), головою ради та науковим керівником (промотором); а диплом габілітаційний – емблему навчального закладу (його підрозділу) або іншої установи, підписи ректора (директора, керівника іншого підрозділу), голови ради та голови габілітаційної комісії;

8) розмір плати за видачу дипломів доктора та доктора габілітованого, а також їх дублікатів та англійської версії, що повинна не перевищувати вартість підготовки документів;

9) форма повідомлення, що надсилається до Міністра науки та вищої освіти і Центральної комісії про надання ступенів доктора та доктора габілітованого, а також спосіб оголошення прізвищ осіб, яким було присуджено ці ступені;

10) спосіб оприлюднення Центральною комісією відгуків (рецензій) на дисертації, інформації про процедуру у Бюлетені публічної інформації.

Міністерство також визначає умови та спосіб присвоєння нагород у галузі науки і техніки. Крім того, міністр у справах вищої освіти шляхом прийняття розпорядження визначає спосіб подання радами заяв на надання ліцензії (urządzenia) присуджувати ступені доктора та доктора габілітованого, а також перелік основних документів [7-11]: 1) довідка про підрозділ (факультету, університету і т.ін.), його науково-дослідну або творчу діяльність протягом остан-

ніх трьох років, що передують даті подачі такої заяви; 2) поіменний перелік осіб, що мають звання професора або ступінь доктора габілітованого та працюють за основним місцем роботи у цій інституції; 3) поіменний склад ради цього підрозділу; 4) характеристика досягнень у викладацькій діяльності та підготовці наукових кадрів; 5) характеристика науково-технічної бази підрозділу. Перелік підрозділів, інституцій, яким надано право присуджувати ступені доктора і доктора габілітованого, із зазначенням назв наукових ступенів оголошується Центральною комісією і публікується в Урядовому віснику Польщі «Польський монітор».

Науковий ступінь доктора наук (PhD) надається на інституційному рівні вищими навчальними закладами університетського типу і може бути присуджено особам, які, відповідно до ст.11 Закону «Про наукові ступені...»: 1) мають ступінь магістра, магістра-інженера, лікаря або рівноцінний; 2) склали докторські екзамени, визначені спеціальною радою наукових установ або університетів; 3) представили та захистили дисертацію (Rozprawa doktorska). Докторанти складають 3 докторські екзамени: екзамен з основної наукової дисципліни відповідно до тематики дисертації; екзамен з додаткової дисципліни; екзамен з іноземної мови (або наявність мовного сертифікату, визначеного Міністром науки та вищої освіти).

Особа, яка бажає підвищити власну наукову кваліфікацію, може вступити до докторантури (studia doktoranckie) вищих навчальних закладів, яким надано право здійснювати таку підготовку та присуджувати PhD (дозвіл надає Центральна комісія з наукових ступенів і звань). Польська докторантура подібна до української аспірантури: дві форми навчання (стаціонар, заочна), конкурсна основа прийняття на навчання, процедура вступу (проект наукової роботи, співбесіда (інтерв'ю), врахування оцінок дипломів бакалавра і магістра.

Докторант працює над дисертацією під керівництвом наукового керівника (promotora). Дисертація повинна становити собою оригінальне вирішення наукової або гуманітарної (артистичної) проблеми, а також демонструвати високий рівень теоретичної підготовки кандидата у певній науковій дисципліні та здатність до самостійної наукової роботи. Дисертація може являти собою проектну роботу, конструкторську, технологічну або артистичну, якщо відповідає вищезазначеним принципам. Дисертація також може бути частиною колективного дослідження, якщо чітко визначено індивідуальний внесок кандидата та відповідає вищезазначеним умовам.

Процедура докторату така: 1) затвердження (відкриття) докторату та призначення керівника; 2) визначення рецензентів; 3) прийняття

дисертації та допущення її до захисту; 4) публічний захист; 5) надання ступеня доктора. По кожному пункту рада приймає рішення. Важливо зазначити, що ступінь доктора присуджує вчена рада факультету, університету (rada wydziału) чи наукової установи (rada naukowa) по процедурі успішного захисту дисертаційної роботи, рішення ради остаточне, не підлягає затвердженню у вищій інстанції та набуває чинності з моменту ухвалення.

Слід звернути увагу на деякі зміни, що відбулися у порядку атестації наукових і науково-педагогічних працівників з прийняттям Закону «Про зміни до Закону...» від 18.03.2011 р. [7; 9] (табл.1.).

Таблиця 1. Порівняльний аналіз норм законів 2003 р. та 2011 р. у частині присудження наукового ступеня доктора

Закон 2003 р.	Закон 2011 р.
Докторат	
Допуск до захисту: Немає вимог стосовно публікацій як допуску до відкриття докторату (початку процедури)	Умова для відкриття докторату – принаймні 1 книга, розділ у книзі, публікація у науковому журналі з індексом або рецензованому збірнику міжнародної наукової конференції.
Науковий керівник: Промотор	Промотор, консультант (помічник)
Мова дисертації: Польська (інша як особливий виняток)	Будь-яка мова (за згодою Ради). У випадках, якщо дисертація не має писемної форми, то необхідно подати оглядову характеристику (на зразок автореферату) польською та англійською мовами.
Формат дисертації: Дисертація (рукопис)	Різні форми: рукопис книги, видана книга, низка статей в індексованих наукових журналах.
Рецензенти: 1 зовнішній+1 внутрішній рецензент. Максимум 1 рецензент може бути працівником установи, в якій виконується дисертація, або установи, де працює докторант.	2 зовнішні рецензенти. Жоден рецензент не може бути працівником установи, в якій виконується дисертація, або установи, де працює докторант.

Публічність: Немає вимог стосовно розміщення інформації про докторську працю та рецензій на інтернет-сторінках.	Стислий виклад (резуоме) дисертації та рецензії повинні бути розміщені на інтернет-сторінці тієї інституції, що проводить захист.
---	---

Доктор габілітований (Dr.Hab.) є найвищим науковим ступенем (аналогом ступеня доктора наук в Україні) і присуджується тим особам, що мають ступінь доктора і зробили значний внесок у певну галузь науки чи мистецтва та успішно пройшли процедуру габілітації. Слід зауважити, що, крім Польщі, габілітація існує у багатьох європейських країнах: Франції, Швейцарії, Німеччині, Австрії, Данії, Болгарії, Португалії, Швеції та Фінляндії, Чехії, Угорщині, Словаччині, Словенії, Латвії, Молдові тощо. У Польщі габілітація дає право на присвоєння вченого звання професора та титулу професора надзвичайного (найвищі у науковій кар'єрі). Процедура габілітації передбачає наявність габілітаційної праці, яка може являти собою цикл публікацій, та великий науковий доробок (вартісні наукові публікації). Надання габілітації, на відміну від докторського ступеня, регулює, контролює та затверджує Центральна комісія у справах ступенів і звань. Порядок та критерії визначає Міністр науки та вищої освіти. Звернемо увагу на порядок присудження ступеня доктора габілітованого (табл.2.) [7; 9].

Таблиця 2. Порівняльний аналіз норм законів 2003 р. та 2011 р. у частині присудження наукового ступеня доктора габілітованого

Закон 2003 р.	Закон 2011 р.
Габілітація	
Порядок подання документів: Кандидат подає документи до Ради, яка приймає рішення стосовно захисту.	Кандидат подає документи до Центральної комісії і вказує Раді, де може відбуватися захист (якщо та Рада відмовляється, тоді Центральна комісія сама призначає таку раду).
Критерії присудження габілітації: Оцінювання дисертаційної праці (яка може являти собою книгу-монографію або цикл статей на одну тематику) і всього наукового доробку.	Оцінювання виключно наукового доробку. Кандидат повинен вказати свої наукові досягнення (це може бути монографія, цикл тематичних статей, частина у колективній праці, якщо доведено індивідуальний внесок), а також подати список публікацій.

<p>Рецензенти: Вчена рада (Rada Wydziału / Rada Naukowa) визначає 2 рецензентів. Центральна комісія призначає 2 рецензентів. Рецензенти подають рецензії у термін 3 місяці.</p>	<p>Центральна комісія у термін 6 тижнів скликає галузеву комісію, яка складається з 7 осіб: 1) 4 членів, призначених ЦК, фахівців у певній галузі високого класу з міжнародною науковою репутацією, у тому числі 2 рецензенти і 1 керівник; не можуть бути членами ради. 2) 3 членів призначає Вчена рада (Rada Wydziału (Rada Naukowa), у тому числі секретаря і рецензента. Рецензенти подають рецензії у термін 6 тижнів.</p>
<p>Порядок присудження ступеня доктора габлітованого: 1. На підставі рецензій Рада приймає рішення стосовно допущення кандидата до колоквіуму габлітаційного. 2. Габлітаційний колоквіум та голосування за його прийняття. 3. Лекція габлітаційна (Wykład habilitacyjny). 4. Після колоквіуму та виступу габлітаційного Рада приймає рішення стосовно присудження кандидатів ступеня доктора габлітованого.</p>	<p>1. На підставі рецензій та обговорення під час засідання, Комісія у термін 21 день приймає рішення про надання або відмову у наданні ступеня доктора габлітованого шляхом відкритого голосування (кандидат може вимагати таємного голосування), для цього кандидат може бути запрошений до Комісії (необов'язкова норма). 2. Скасування колоквіуму та лекції як умов отримання габлітації. 3. Комісія представляє Раді ухвалу, що містить висновок про надання ступеня доктора габлітованого. Рада протягом місяця приймає своє рішення (ухвала Ради).</p>
<p>Публічність: Немає особливих вимог стосовно розміщення інформації на інтернет-сторінках факультету чи університету.</p>	<p>На інтернет-сторінках інституції, яка проводить габлітацію, розміщується інформація про перебіг габлітаційного процесу (заява, автореферат, склад комісії, перелік наукових праць, рішення ради).</p>

Отже, відповідно до вищевказаного механізму габлітації, процедура габлітаційна не повинна тривати більше ніж 142 дні (7 днів+6 тижнів +6 тижнів + 21 день+ 30 днів, тижні <5 міс.) від дати подання заяви до Центральної комісії. У випадку, якщо процедура габлітаційна

закінчується невдало і особі відмовлено у присудженні габлітації, повторно можна подавати документи через 3 роки; цей термін може бути скорочений до 1 року, якщо кандидат дійсно досяг великих наукових результатів і значно збагатив науковий доробок за цей час (ст. 21, п.3) [9].

Особа, яка здобула ступінь доктора у Польщі або за її межами і під час роботи в іншій державі, і яка протягом 5 років керувала науково-дослідним колективом, має значні наукові досягнення та працює у вищому навчальному закладі, може бути призначена ректором на посаду професора надзвичайного або професора запрошеного, про своє рішення ректор інформує Центральну комісію у листі, що містить опис професійної діяльності та перелік публікацій такої особи. Рішення ректора вступає в силу через 3 місяці від дня повідомлення Центральної комісії, яка може винести своє адміністративне рішення, висловити протест та скасувати рішення ректора. Ректор може оскаржити рішення Центральної комісії в Адміністративному суді протягом 30 днів.

Слід зауважити, що основним адміністративним суб'єктом державної атестації наукових і науково-педагогічних кадрів є вчені ради вищих навчальних закладів та наукових установ (український аналог – спеціалізована вчена рада ВНЗ/НДІ). Право присуджувати наукові ступені радам надає Центральна комісія у справах ступенів і звань, беручи до уваги такі критерії: рівень наукової діяльності організації, кількість наукових працівників (у тому числі незалежних працівників науки), які мають звання професора або ступінь доктора габлітованого у певній царині науки та мистецтв. У прийнятті рішення стосовно надання права вченій раді університету присуджувати наукові ступені Центральна комісія консультується з Головною радою вищої освіти: висновок Ради має бути надісланий до Центральної комісії у термін 3 місяці з дня отримання звернення.

Ліцензію (Uprawienie) на присудження ступеня доктора може отримати академічний підрозділ університету або наукової установи, якщо у ній за основним місцем роботи працюють принаймні 8 осіб, які мають звання професора або доктора габлітованого у певній галузі науки та мистецтв. Ліцензію на присудження ступеня доктора габлітованого може отримати академічний підрозділ університету (факультет) або наукової установи, якщо у ній за основним місцем роботи працюють принаймні 12 осіб, які мають титул професора або доктора габлітованого у певній галузі науки та мистецтв, і 6 з них повинні мати звання професора.

Центральна комісія оцінює рівень наукової діяльності факультету, що є підставою для при-

судження ступенів доктора та доктора габілітованого. Якщо оцінка виявляється негативною, Центральна комісія може: 1) обмежити дозвіл/ліцензію (Uprawnienie) шляхом зобов'язання інституції подавати ухвали про надання ступеня доктора до Центральної комісії; 2) тимчасово призупинити дію дозволу на певний час, але не більше, ніж 3 роки; 3) позбавити дозволу.

У випадку призупинення або позбавлення ліцензії, уся діяльність стосовно дисертацій докторських і габілітаційних, що виконувалися у цій раді, передається іншій організаційній одиниці (раді), визначеній Центральною комісією. Поновлення діяльності ради після призупинення або позбавлення ліцензії відбувається за умови дотримання усіх вимог для надання цього дозволу.

Науковий ступінь, присуджений інституцією у межах держав ЄС, організації ОЕСД або Угоди про вільну торгівлю (ЕФТА), Європейського економічного простору, прирівнюються до наукових ступенів у Польщі.

Науковим керівником (промотором) докторанта, рецензентом дисертації або членом габілітаційної комісії може бути особа, яка має звання професора або ступінь доктора габілітованого у певній або суміжній з нею науковій галузі, або особа, яку прирівняно до доктора габілітованого, яка займається науковою або викладацькою діяльністю у певній галузі знань. Консультантом (promotorem pomocniczym) у підготовці дисертації може бути особа, яка виконує допоміжні функції у роботі з докторантом, зокрема у ході планування досліджень, їх реалізації та аналізу результатів, і яка має ступінь доктора у певній науковій дисципліні і не отримала права керувати докторськими роботами.

Слід також звернути увагу, що останнім часом більш серйозними та жорсткими стали вимоги до наукових публікацій, це зумовлено тим, що усі наукові видання проходять обов'язкове рецензування, і вони ранжуються за рівнем (є рейтинг наукових видань). До 2011 р. діяло правило «120 пунктів», яке полягало у тому що науковець, автор статті, отримує певну кількість пунктів (балів) за свою публікацію, що, відповідно, залежить від рейтингу журналу. Також бали нараховуються за наукові монографії та розділи у них, обсягом не менше 1 др. арк. Інші наукові публікації, у тому числі матеріали конференцій, пунктів (балів) не мають. Ради факультетів, які здійснюють проведення процедури габілітації, могли не допустити до захисту кандидатів, з рейтингом наукових публікацій нижче 120 пунктів (переважно у технічних та природничих науках).

Нові критерії габілітації було затверджено розпорядженням Міністра науки і вищої освіти

[10], і тепер вагу мають публікації у виданнях, що входять до науково-метричних баз та мають індекси цитування: у сфері гуманітарних наук – публікації у виданнях, що входять до баз Web of Science (WoS), European Reference Index for Humanities (ERIH); у сфері суспільних наук – Journal Citation Report (JCR), European Reference Index for Humanities. Крім того, критеріями є: авторство або співавторство монографій, наукових публікацій у міжнародних журналах або інших польських виданнях, які знаходяться в інших базах відповідно до галузі науки; сумарний імпаکت-фактор наукових публікацій відповідно до Journal Citation Report (JCR) за роками виходу публікацій; кількість цитувань за базою Web of Science; індекс Гірча наукових публікацій; керування національними або міжнародними науково-дослідними проектами або наявність державних нагород за наукову діяльність; виступи на національних та міжнародних наукових конференціях.

Вчене звання (Tytuł naukowy (tytuł naukowy profesora) надається Президентом Республіки Польща особі, яка вже має ступінь доктора габілітованого і є т.зв. незалежним (самостійним) науковим працівником, має наукові або артистичні досягнення, які набагато переважають обов'язкові вимоги для габілітації, а також мають високі дидактичні досягнення (у викладацькій діяльності), зокрема у підготовці наукових кадрів.

Як виняток таке звання може бути надано особі зі ступенем доктора, яка має видатні досягнення у науці. Крім титулу професора, система вищої освіти Польщі, як і України, має у своїй архітектурі посаду професора: професор університету (або іншого ВНЗ, profesor uczelniany), професор надзвичайний (profesor nadzwyczajny), професор звичайний (profesor zwyczajny), запрошений професор (profesor wizytujący), почесний професор (profesor emeritus). Зауважимо, що процедура надання професорського титулу також досить складна і потребує окремого розгляду.

Висновки. Таким чином, детальний аналіз польського досвіду державної атестації наукових та науково-педагогічних кадрів дає змогу систематизувати усі процедури та чинні правові норми регулювання цієї сфери та подати цілісну картину системи підготовки докторів та докторів габілітованих у Польщі. Польський досвід доводить диверсифікацію систем атестації наукових кадрів у Європі і дає можливість більш глибоко проаналізувати наявні в Україні проблеми та визначити, яких системних змін у підготовці та атестації наукових кадрів вищої кваліфікації потребує українська вища школа і наука в умовах Болонського процесу та входження до Європейського простору вищої освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ганіткевич Я. Які наукові ступені потрібні українським вченим? [Електронний ресурс] / Я. Ганіткевич // Режим доступу: http://ntsh.org/science_degrees.
2. Клепко С. Атестація науково-педагогічних кадрів як дзеркало демократії в Україні [Електронний ресурс] / С. Клепко // Режим доступу: <http://soskin.info/ea/2002/4/20020481.html>
3. Лобанова Л. Архітектура наукових ступенів: міжнародна практика і вітчизняні традиції / Л. Лобанова // Вісник НАН України. – 2009. – № 1. – С. 42-55.
4. Майборода В.С. Стан та розвиток університетської науки в Польщі / В.С. Майборода // Наук. зб. Хмельницьк. ін-ту соціальних технологій ун-ту «Україна». – Хмельницький, 2011. – Вип. 3. – С. 46-48.
5. Солощенко В.М. Особливості присудження наукових ступенів у Європі: ретроспективний аналіз / В.М. Солощенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2009. – №2. – С.106-116.
6. Суліма С.М. Підготовка та атестація наукових кадрів вищої кваліфікації: стан, проблеми, перспективи розвитку [Електронний ресурс] / С.М. Суліма // Режим доступу <http://ktoi.npu.edu.ua/index.php/uk/home/2-uncategorised/43-vystup-pershoho-zastupnyka-ministra-osvity-i-nauky-sulimy-ye-m>.
7. Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki [Електронний ресурс] // Dz. U. – Nr. 65, poz. 595, z późn. zm. Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20030650595>
8. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym [Електронний ресурс] // Dz. U. – Nr. 164, poz. 1365, z późn. zm. Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20051641365>
9. Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw // Dz.U. – Nr. 84, poz. 455. Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20110840455>
10. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego [Електронний ресурс] // Dz. U. – nr 196 z dnia 20 września 2011 r. Режим доступу: <http://www.infor.pl/dziennik-ustaw,rok,2011,nr,196/poz,1165,rozporzadzenie-ministra-nauki-i-szkolnictwa-wyzszego-w-sprawie-kryteriow-oceny.html>
11. Statut Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.ck.gov.pl/images/PDF/Zarzadzenie_Prezesa_Rady_Ministrow.pdf

Стаття надійшла до редакції 22.08.2013

REFERANCES:

1. *Hanitkevych Ya.* Yaki stupeni potribni ukrainskym vchenym? (What degrees do the Ukrainian scientists need?). Regime to access: http://ntsh.org/science_degrees.
2. *Klepko S.* Atestacia naukovopedagogichnykh kadriv yak dzerkalo demokratii v Ukraini (Attestation of research and pedagogical staff as a mirror of democracy in Ukraine). Regime to access: <http://soskin.info/ea/2002/4/20020481.html>.
3. *Lobanova L.* Arkhitektura naukovykh stupeniv: mizhnarodna praktyka I vitchyzniani tradycii (Scientific degrees architecture: international practice and native traditions). Visnyk NAN Ukrainy, 2009, no 3, pp 42-55.
4. *Maiboroda V.S.* Stan I rozvytok universytetskoï nauky v Polshchi (Condition and development of university science in Poland). *Nauk.zb.Khmelnysk.inst. soc.techn. univ. «Ukraina»*, 2011, no 3, pp 46-48.
5. *Soloshchenko V.M.* Osoblyvosti prysudzennia naukovykh stupeniv u Yevropi: retrospektyni analiz (Features of award of academic degrees in Europe: retrospective analysis). *Pedagogichni nauky: teoria, istoria, innovatsiini tehnolohii*, 2009, no 2, pp 106-116.
6. *Sulima Ye.M.* Pidhotovka ta atestacia naukovykh kadriv vyshchoi kvalifikacii: stan, problem, perspektyvy rozvytku (Training and attestation of highly qualified academic staff: condition, challenges and prospects). Regime of access: <http://ktoi.npu.edu.ua/index.php/uk/home/2-uncategorised/43-vystup-pershoho-zastupnyka-ministra-osvity-i-nauky-sulimy-ye-m>.
7. Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki. Regime of access: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20030650595>
8. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym. Regime of access: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20051641365>
9. Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Regime of access: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20110840455>
10. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Regime of access: <http://www.infor.pl/dziennik-ustaw,rok,2011,nr,196/poz,1165,rozporzadzenie-ministra-nauki-i-szkolnictwa-wyzszego-w-sprawie-kryteriow-oceny.html>
11. Statut Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów. Regime of access: http://www.ck.gov.pl/images/PDF/Zarzadzenie_Prezesa_Rady_Ministrow.pdf.

Дегтярєва Ірина Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, магістр державного управління

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Адреса: 49010, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, буд. 72, 1-й корпус

E-mail: irenkadnepr@ukr.net

Dehtiarova Iryna Oleksandrivna – PhD in philology, associate professor, master of public administration

The Oles Honchar Dnepropetrovsk national university

Address: 72, Gagarin Avenue, 1st building, Dnipropetrovsk, 49010

E-mail: irenkadnepr@ukr.net